

*Рудницька Т. О.,
старший науковий співробітник
Педагогічного музею України*

**ВИСТАВКА “ПЕДАГОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР: СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ
2017”: ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ**

У сучасній Україні існує низка музеїв, музейних кімнат, предметом документування яких є різні напрями педагогічної культури й освіти. Серед них провідне місце посідає Педагогічний музей України. Маючи у своїх фондах цінні історико-педагогічні пам'ятки, музей відіграє важливу роль у поширенні знань про історію освіти, педагогічний досвід різних часів. Важливою умовою успішного функціонування і розвитку музею є постійна актуалізація музейної експозиції, створення нових виставок, реалізація освітніх проектів на їх основі.

На думку відомих західних музеєзнавців Н. Котлер, Ф. Котлер, В.Котлер, “музейні виставки не можуть залишатися без змін упродовж тривалого часу. Інакше вони втратять свою цікавість і для активних відвідувачів, що неодноразово сюди приходять і для нових гостей, яким вони можуть здатися старомодними. Щоб уникнути падіння відвідуваності, слід час від часу оновлювати виставки” [6, с. 325]. Ми цілком поділяємо думку Г.Аартса та З. Мазурика про те, що “багато музеїв використовують тимчасові виставки, щоб привернути увагу певних груп відвідувачів, щоб докладніше висвітлити теми основної експозиції. Тимчасові виставки зазвичай викликають жваве зацікавлення відвідувачів” [4, с. 20].

18 січня 2017 р. у Педагогічному музеї України відбулося урочисте відкриття виставки “Педагогічний календар: січень-лютий 2017”, присвяченої вшануванню пам'яті цьогорічних зимових ювілярів — учених, педагогів, освітніх та громадських діячів, які зробили вагомий внесок у розбудову української освіти: 175-річчю від дня народження Сергія Миропольського,

145-річчю Миколи Скрипника, 140-річчю Наталії Лубенець, 135-річчю Івана Огієнка, 125-річчю Василя Помагайби та Григорія Іваниці, 80-річчю Олександра Захаренка. Серед представлених видань-ювілярів — “Буквар” Й.Кобринського (175-річчя), журнали “Киевская старина” (135-річчя), “Робітнича освіта” (90-річчя) та ін. [1].

Усі педагогічні персоналії, представлені на виставці, надзвичайно багатогранні, їхня творча спадщина воістину невичерпна, тож у межах невеликої музейної експозиції висвітлити її у всій повноті, звісно ж, неможливо. Тому виставку представлено у формі календаря — чітко визначеного блоку інформації по кожній особистості та події. Структурно виставка складається з дев’яти розділів. У семи з них представлено педагогів-ювілярів, решта висвітлюють інші важливі дати у царині освіти, що відзначаються цього року.

Виставка планувалася як тимчасова і тривала з 18 січня по 8 лютого 2017р. Організація виставки складалася з кількох технологічних етапів, а саме: розробка наукової концепції, складання тематико-експозиційного плану, підбір експонатів, складання пояснювальних текстів, монтаж експозиції.

Перший етап формування музейної експозиції має науково-концептуальний характер. На цьому етапі генеруються ідеї щодо вигляду та змісту майбутньої експозиції, особливостей її компонування і розміщення. Ідеї формуються в цілісну концепцію.

Виставка “Педагогічний календар: січень-лютий 2017” створена за комплексно-тематичним принципом з урахуванням хронологічних критеріїв на основі експонатів з фондів Педагогічного музею України. Всього на виставці було представлено 111 експонатів. У процесі їх відбору для експонування було враховано, що “музейні предмети несуть ознаку не лише документальності, а й часу, завдяки своїй оригінальності є не лише свідками часу, швидше є тим, що поєднує минуле і сучасне” [2, с. 45]. Більшість із представлених експонатів входять до наукового об’єкту “Колекція стародруків

Педагогічного музею України” (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 рр.), що становить національне надбання.

Монтаж виставки – процес доволі складний, адже важливо так розмістити експонати, щоб підкреслити головні акценти. Не менш важливо дотриматися принципів гармонійності при монтажі вітрин виставки, фактурні особливості, враховувати масштабні співвідношення. Під час монтажу виставки “Педагогічний календар: січень-лютий 2017” використовувалася лінійна схема, тобто послідовне, поздовжнє представлення експонатів у вітрині, що переходять одна в одну. Також серед експозиційних прийомів були використані такі: виділення експозиційних центрів і чільних експонатів, що мають максимальне сутнісне й образне навантаження; виділення першого і другого планів.

Для того, щоб краще уявити деякі принципи створення експозиції, розглянемо розділ виставки, в якому музейними засобами висвітлено творчий шлях Олександра Захаренка – українського педагога, громадського діяча, директора авторської школи у селі Сахнівка на Черкащині, Заслуженого вчителя України, дійсного члена Академії педагогічних наук.

Значне місце в експозиції займали фотоматеріали: портрет педагога (фото А5); “Майдан розваг для молодших школярів” (фото 10x15); “Головне приміщення Сахнівської середньої школи Корсунь-Шевченківського р-ну Черкащини” (фото А5); “картосхема с. Сахнівка над входом до шкільного народного музею с. Сахнівка” (фото 10x15).

Доволі відповідальним етапом підготовки музейної експозиції є складання пояснювальних текстів. Адже для пересічного відвідувача більшість експонатів, позбавлених відповідних супровідних пояснень, не зрозумілі, а отже, привертатимуть до себе набагато менше уваги. Згідно з тематико-експозиційним планом виставки, експонувалися такі пояснювальні тексти: “Олександр Антонович Захаренко” (інформація про педагога); напис “80 років від дня народження”; документ (копія) – посвідчення О. Захаренка про те, що він є дійсним членом та академіком Академії педагогічних наук

України (1993 р.); документ (копія) про те, що Захаренка О. А. нагороджено медаллю А. С. Макаренка (1979 р.); фотокопія газети “Освіта України” (№8, 30.01.2007 р.) – про запровадження нової відзнаки – нагрудного знака “Олександр Захаренко”.

Окрім пояснювальних текстів, документів, фото, в експозиції було представлено друковані видання: брошура “Олександр Антонович Захаренко. Учитель. Вчений. Особистість. Бібліографічний показник” (2006); книга Захаренка “Слово до нащадків” (2006); журнал “Педагогічний вісник. Спецвипуск до 70-річного ювілею О.А. Захаренка” (№1, 2007); брошура О.Захаренка “Поспішаймо робити добро...” (1997). Речові предмети представлені на виставці: значки “А.С. Макаренко (1888–1939)”, “Сахнівський навчальний комплекс”. Отже, в даному розділі музейними засобами вдалося відтворити частково і життєвий шлях, і творчу, самотню, педагогічну спадщину О. Захаренка.

Ще одним дієвим шляхом посилення інтересу до виставки є маловідомі цікаві факти. Для прикладу, у розділі, присвяченому 135-річчю від заснування журналу “Киевская старина”, було акцентовано увагу саме на культурно-освітній діяльності журналу, хоча прийнято вважати, що це видання має історико-етнографічне та літературне спрямування. Для цього було проведено дослідження матеріалів журналу і відзначено потрібні акценти: на сторінках “Киевской старины” широко висвітлювалася культурно-освітня діяльність в Україні (1907 р. № 11-12); подавалася цікава інформація із життя навчальних закладів південно-західного краю в 1840-х роках (1906 р. № 3-4); з історії навчальних закладів: “К вопросу о начале Киевской Академии” (1886 р. № 3), “История Киевской второй гимназии” (1902 р. № 2), акцентувалася увага на необхідності збору інформації про жіночий пансіонат в Ніжині (1884 р. № 1). Авторський колектив журналу переймався проблемами освіти в Україні, про що свідчить стаття П.П. Сокальського “Из воспоминаний о Харьковском университете” (1906 р. № 5-6)...[3].

Незважаючи на короткий термін функціонування виставки “Педагогічний календар: січень – лютий 2017”, її відвідали близько 200 осіб, зокрема вчителі – слухачі курсів підвищення кваліфікації Інституту післядипломної освіти Київського університету ім. Б. Грінченка, студенти-першокурсники факультету культурології Київського національного університету культури і мистецтв та ін. Оскільки виставка розташовувалась поряд зі стаціонарною експозицією, під час проведення оглядових екскурсій наукові співробітники музею ознайомили всіх відвідувачів з її матеріалами. Потрібно відзначити, що під час проведення проекту «Інститут у музеї» (екскурсія стаціонарною експозицією та проведення занять для слухачів Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Б. Грінченка у експозиційній залі музею) виставка відзначалась попитом серед учасників проекту і позитивними відгуками.

Розмірковуючи про особливості побудови експозиції в музеях музейник А. Кімнатний зазначав: “Для відвідувача, який приходить у музей, поняття музею та музейної експозиції є тотожними. Тому важко переоцінити значення створення якісної, високохудожньої, змістовної експозиції в музейній роботі” [5]. Нині спостерігаємо зниження інтересу до музейної справи, і саме тому сьогодні музейниками активізувався пошук нових шляхів розвитку експозицій, бажання зробити їх більш динамічними і дієвими, адже від цього залежить створення неповторного образу, який повинен мати кожен музей.

Література:

1. Відкриття виставки “Педагогічний календар: січень-лютий 2017”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pmu.in.ua/exhibitions/>
2. Горовий А. В. Музеєзнавство в навчальному закладі/ А. В. Горовий; [упоряд. О. Колонькова.] – К.: Шк. Світ, 2011. – 120 с.
3. До 135-річчя журналу “Киевская старина” (1882-1907). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://pmu.in.ua/virtual-exhibitions/>
4. Музей: менеджмент і освітня діяльність / [упорядн. Г. Аартс, З. Мазурик.] – Львів: Літопис, 2009. – 224 с.
5. Кімнатний А. Д. Особливості побудови експозиції в музеях мистецького профілю. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://artmuzeum.kr.ua/pro-muzej/konferenczii/oblasnij-seminar-osoblivosti-funkcionuvannya-muzeiv-xudozhnogo-profilyu/kimnatnij-a.-d.-osoblivosti-pobudovi-ekspoziczii-v-muzeyah-misteczkogo-profilyu.html>

6. Котлер Н. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / Н. Котлер, Ф. Котлер, В. Котлер; [пер. з англ. Т. Олійник, Т. Пирогова, С. Рябчук, Р. Свято]. – К.: СтилоС, 2010. – 528с.